

ATLIKĖJŲ TURTINIŲ TEISIŲ TEISINIO REGLAMENTAVIMO PROBLEMAS LIETUVOJE

Ramūnas Birštonas, Nijolė Janina Matulevičienė, Jūratė Usonienė

Mykolas Romeris universiteto Teisės fakulteto
Civilinės ir komercinės teisės katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370 5) 271 4587

Elektroninis paštas: birstonas@mruni.eu; nijolejm@muza.lt; usoniene@mruni.eu

Pateikta 2011 m. birželio 2 d., parengta spausdinti 2011 m. rugsejo 14 d.

Anotacija. Straipsnyje analizuojamas atlikėjų, kaip intelektualinės nuosavybės teisės subjektų, turtinių teisių reglamentavimas Lietuvoje. Pirmoje straipsnio dalyje analizuojami bendrieji atlikėjų turtinių teisių teisinės apsaugos klausimai, lyginant atlikėjų teisių teisinį reglamentavimą su autorių teisėmis, taip pat su atlikėjų teisių teisiniu reglamentavimu užsienio valstybėse, nurodant šalintinus atlikėjų teisių teisinio reglamentavimo trūkumus. Antroji straipsnio dalis skirta trijų atlikėjų grupių turtinių teisių turinio analizei: atlikėjų, kurių atlikimas neįrašytas, atlikėjų, kurių atlikimas įrašytas į fonogramą, ir atlikėjų, kurių atlikimas įrašytas audiovizualiniame įrašė. Kadangi atlikėjų teisių turinys priklauso nuo to, ar atlikimas įrašytas, ir nuo to, į kokią laikmeną jis įrašytas, analizuojamos šio diferencijuoto teisinio reglamentavimo priežastys ir taisytiniai aspektai. Straipsnis baigiamas išvadomis, kuriose konstatuojama, kad pagrindinės sritys, kuriose atlikėjų teisinė padėtis turi būti gerinama, tai – teisės gauti atlyginimą už perduotas teises audiovizualinio kūrinio gamintojui išplėtimas, komerciniais tikslais išleistos fonogramos apibrėžimas, kuris patikslintų fonogramų naudojimą skaitmeninėje terpėje; būtinybė kompensacinio atlyginimo už atlikimo įrašų atgaminimą asmeniniais tikslais teisinį reglamentavimą suderinti su technologijų pažanga; audiovizualinių atlikėjų teisinės padėties suvienodinimas su kitų atlikėjų teisine padėtimi.

Reikšminiai žodžiai: atlikėjas, atlikėjų išimtinės turtinės teisės, atlikėjų teisė į atlyginimą, gretutinės teisės, autorių teisės.

Įvadas

Šiuo straipsniu tęsiamas publikacijų ciklas, parengtas vykdant projektą „Atlikėjų (aktorių, muzikantų, dainininkų, šokėjų ir kt.) kūrybinės veiklos rezultatų naudojimo teisinis reguliavimas ir atlikėjų socialinės garantijos Lietuvoje“*. Ankstesniame straipsnyje buvo nurodyta, kad viena svarbiausių atlikėjų interesų apsaugos teisinių formų, kuri ir yra atliekamo tyrimo objektas, yra turtinių ir asmeninių neturtinių teisių į atlikimą atlikėjams suteikimas. Vykdomo projekto paskirtis lemia tai, kad tyrimas apsiriboja atlikėjo turtinių teisių analize, pirma, dėl to, kad asmeninės neturtinės teisės tiesiogiai neturi įtakos atlikėjų turtinei padėčiai, antra, tiek teisinis reglamentavimas, tiek suinteresuotų asmenų apklausa, atlikta vykdant projektą, nerodo, jog kyla didesnių praktinių problemų, susijusių su asmeninių neturtinių atlikėjų teisių apsauga¹. Taigi, šio straipsnio objektas yra atlikėjų turtinių teisių teisinis reglamentavimas Lietuvoje. Atlikėjams Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas² (toliau – ATGTĮ) suteikia dvejopo pobūdžio turtines teises: pirma, išimtinės turtines teises ir, antra, teises į atlyginimą. Išimtinių turtinių teisių leisti arba uždrausti pasinaudoti atlikimu suteikimas atlikėjui, kartu numatant galimybę jas perleisti, yra vienas iš atlikimo komercializavimo mechanizmų, nes asmenys, norintys naudoti atlikimą, privalo sudaryti su atlikėju ar jam atstovaujančiu asmeniu sutartį, kurioje už suteiktą leidimą naudoti atlikimą (ar perleistą turtinę teisę) naudotojas paprastai įsipareigoja sumokėti tam tikrą atlyginimą. Kartu, atsižvelgiant į silpnesnę atlikėjų padėtį derybose su profesionaliais leidėjais, atlikėjams yra suteikiamos teisės į atlyginimą, jų atlikėjai negali perleisti ar atsisakyti ir jos turi užtikrinti, kad atlikėjai gaus pajamų tam tikrais atlikimų naudojimo atvejais, net ir perleidę išimtinės teises kitiems asmenims. Tačiau nors minimas atlikėjų turtinių interesų apsaugos mechanizmas formaliai Lietuvoje yra įdiegtas ir ATGTĮ suteikia atlikėjams platų spektrą išimtinių teisių ir teisių į atlyginimą, tačiau detalesnė ATGTĮ ir įstatymą įgyvendinančių teisės aktų analizė bei atliktos apklausos ir atlikėjams atstovaujančios Lietuvos gretutinių teisių asociacijos AGATA (toliau – AGATA) pateikti duomenys patvirtina, kad atlikėjai kai kurių ekonomiškai svarbiausių atlikimų panaudojimo būdų nekontroliuoja, dalies numatytų turtinių teisių faktiškai neįgyvendina ir pajamų negauna, be to, skiriasi skirtingų atlikėjų grupių turtinių teisių apimtis. Tai, kad atlikėjų padėtis aptariamu požiūriu nėra patenkinama, įrodo ir Lietuvos Respublikos Seimui pateikti

* Lietuvos Mokslo Tarybos finansuojamas projektas, vykdomas pagal sutartį Nr. MIP-10466.

1 Lietuvos įstatymai įtvirtina dvi asmenines neturtines atlikėjų teises – teisę į atlikimo neliečiamybę ir teisę į atlikėjo vardą. Nors teismų praktikos dėl atlikėjų asmeninių neturtinių teisių apsaugos nėra žinoma, tačiau analogiškų savo turiniu autorių asmeninių neturtinių teisių gynimo teisminė praktika leidžia teigti, kad šios teisės Lietuvoje saugomos pakankamai efektyviai. Atkreiptinas dėmesys, kad atlikėjų, kaip ir autorių, asmeninių neturtinių teisių apsaugą atlikėjui mirus reglamentuoja 2003 m. rugpjūčio 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1018 „Dėl autorių ir atlikėjų asmeninių neturtinių teisių apsaugos tvarkos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 80-3655.

2 Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 50-1598.

keli ATGTĮ pakeitimo projektai³, kuriais siekiama keisti esamą atlikėjų turtinių teisių reglamentavimą.

Todėl vykdomo projekto kontekste yra būtina išanalizuoti, ar nurodytos atlikėjų turtinių teisių įgyvendinimo problemos gali būti sprendžiamos teisiniu reglamentavimu, o jei gali – kokių konkrečiai priemonių gali būti imtasi. Nurodyti tikslai suponuoją dvi tyrimo kryptis: pirma, pačių turtinių teisių sąrašo ar turinio plėtimo galimybių analizė; antra, turtinių teisių įgyvendinimo praktikos ir jos keitimo galimybės analizė. Šis straipsnis skirtas pirmajam tikslui, antrasis tikslas bus įgyvendintas kitoje publikacijoje.

Duomenys, būtini įgyvendinant straipsnyje iškeltą tikslą, gaunami, be kita ko, nacionalinį atlikėjų turtinių teisių reglamentavimą lyginant tiek su panašiu atlikėjų teisių reglamentavimu pasižyminčių Europos Sąjungos valstybių (Ispanijos, Prancūzijos), tiek su nacionaliniu autorių turtinių teisių reglamentavimu. Atlikėjų ir autorių turtinių teisių reglamentavimo lyginimas grindžiamas tuo, kad nors pagal ATGTĮ autoriai ir atlikėjai griežtai atskiriami kaip dvi savarankiškos teisių turėtojų grupės, tačiau sutampa šių teisių turėtojų grupių teisinės apsaugos tikslas suteikti apsaugą fizinių asmenų-kūrėjų neturtiniams ir turtiniams interesams. Be to, šiuo atveju turtinių teisių suteikimo tikslas ne tik tiesiog skatinti investicijas, o gerokai platesnis – užtikrinti kūrėjų socialinį-ekonominį savarankiškumą ir orumą. Dėl nurodyto pamatinio panašumo atlikėjai aiškiai skiriasi nuo kitų gretutinių teisių subjektų (fonogramų gamintojų, audiovizualinio kūrinio pirmojo įrašo gamintojų ir transliuojančių organizacijų) ir daugeliu požiūrių yra artimesni autoriams⁴.

Tikslas ir uždaviniai. Straipsnio tikslas – atlikėjų turtinių teisių reglamentavimo keitimo poreikių Lietuvoje nustatymas.

Uždaviniai:

Lyginant autorių ir atlikėjų turtinių teisių nacionalinį reglamentavimą, taip pat pasirinktų užsienio valstybių atlikėjų turtinių teisių reglamentavimą, nustatyti sritis, kuriose atlikėjų interesai Lietuvoje yra saugomi mažiau nei autorių interesai ir atlikėjų interesai kitose valstybėse.

Įvertinti atlikėjų turtinių teisių nacionalinio reglamentavimo korekcijų galimybę, atsižvelgiant, be kita ko, į tarptautinių ir ES teisės aktų suteiktą diskreciją Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjui.

Suformuluoti galutinius siūlymus dėl nacionalinio atlikėjų turtinių teisių reglamentavimo keitimo.

3 Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 2, 16, 19, 20, 201, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 33, 58, 75 straipsnių, įstatymo priedo pakeitimo ir papildymo nauju 201 straipsniu, 1 ir 2 priedais įstatymo projektas Nr. XIP-1991; Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 11 ir 53 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-2407(2) [interaktyvusis]. [žiūrėta 2011-05-16]. <www.lrs.lt>.

4 Iš šio pamatinio autorių ir atlikėjų panašumo kyla keletas konkrečių identiškų nuostatų: 1) autoriais ir atlikėjais gali būti tik fiziniai asmenys; 2) tik autoriai ir atlikėjai turi asmenines neturtines teises; 3) ir autorių, ir atlikėjų veikla pasižymi kūrybiškumu; 4) abi nurodytos grupės rinkoje paprastai yra silpnesnėje derybinėje pozicijoje, todėl reikalingos protekcionistinės įstatymų nuostatos reglamentuojant teisių perleidimą ir įgyvendinimą; ir t. t.

Tyrimo metodika. Tyrime taikytas dokumentų turinio analizės metodas (analizuojami Lietuvos Respublikos, tarptautiniai, Europos Sąjungos ir pasirinktų užsienio valstybių (Prancūzijos, Ispanijos) teisės aktai, jų parengiamieji aktai, teismų sprendimai, AGATA metinės veiklos ataskaitos, taip pat pripažintų teisės mokslininkų darbai ir specialioji literatūra), taip pat apklausos metodai (anketinė apklausa, interviu, gaunant duomenis iš atlikėjų, atlikimų naudotojų, jiems atstovaujančių institucijų bei valstybės institucijų atstovų).

1. Atlikėjų turtinės teisės. Bendrieji teisinio reglamentavimo klausimai

Kaip minėta, nors atlikėjai ir autoriai yra dvi labai viena kitai artimos teisių turėtojų kategorijos, šių dviejų teisių turėtojų grupių turtinių teisių reglamentavimas skiriasi.

Pirmiausia reikia atkreipti dėmesį į tai, kad atlikėjų teisės buvo pradėtos reglamentuoti gerokai vėliau nei autorių teisės. Autorių teisių reglamentavimo pradžia tradiciškai laikoma XVIII a. pradžia⁵, tuo tarpu pirmieji nacionalinės teisės aktai dėl atlikėjų teisės apsaugos pasirodė Jungtinėje Karalystėje, Vokietijoje, Šveicarijoje, Austrijoje ir kai kuriose kitose valstybėse tik XX a. pradžioje pripažįstant atlikėjams teises kontroliuoti jų atlikimų naudojimą kaip savarankiškai teisių turėtojų grupei arba kaip kūrinii adaptacijų autoriams. Pirmoji tarptautinė konvencija, kurioje numatyta atlikėjų, kaip savarankiškų teisių subjektų, apsauga, buvo priimta tik 1961 m.⁶ Asmeninės neturtinės teisės tarptautiniu lygiu atlikėjams buvo pripažintos tik 1996 m. priėmus Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutartį⁷. Atlikėjų subjektinių teisių pripažinimas susilaukė stipraus pasipriešinimo ne tik iš potencialių atlikimų naudotojų – transliuojančiųjų organizacijų, fonogramų ir audiovizualinių kūrinių pirmųjų įrašų gamintojų, bet ir pačių autorių, kurie bijojo, kad atlikėjams pripažinus teises jie neteks dalies savo pajamų. Dėl nurodytų priežasčių atlikėjų teisės, bent jau ideologiškai, laikomos antrinėmis autorių teisių atžvilgiu⁸, o atlikėjams suteikiamų turtinių teisių apsauga, lyginant su autorių teisėmis, buvo ir išlieka silpnesnė. Silpnesnį atlikėjų teisių apsaugos lygį atspindi faktas, jog Romos konvencijos 7 straipsnis įtvirtino ne išimtinės atlikėjų teises, o atlikėjų galimybę uždrausti atlikti tam tikrus veiksmus, t. y. Romos konvencija

5 Išsamiau autorių teisės istorinę raidą žr. Birštonas, R., et al. *Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: Registrų centras, 2010, p. 52–54.

6 1961 m. spalio 26 d. Tarptautinė Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos. Lietuvoje konvencija ratifikuota 1998 m. gruodžio 22 d. Lietuvos Respublikos tarptautinės Romos konvencijos dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos ratifikavimo įstatymu. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 11-236. Toliau tekste – Romos konvencija.

7 1996 m. Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutartis. Lietuvoje sutartis ratifikuota Lietuvos Respublikos įstatymu dėl Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutarties ratifikavimo. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 95-2967. Toliau tekste – PINO atlikimų ir fonogramų sutartis.

8 Tai rodo pati „gretutinių teisių“, prie kurių priskiriamos ir atlikėjų teisės, sąvoka, pabrėžianti šių teisių buvimą „greta“ autorių teisių, taip pat Romos konvencijos 1 straipsnis, numatantis, kad atlikėjų teisių apsauga neprieštarauja autorių teisių apsaugai. Analogiška nuostata įtvirtinta ir ATGTĮ 51 str. 1 d.

leido susitariančioms šalims saugoti atlikėjus, pavyzdžiui, baudžiamųjų įstatymų sankcijomis, jei atlikimai naudojami be atlikėjo sutikimo, nesąžiningos konkurencijos nuostatomis, numatant asmenines ar kitokias teises, kuriomis pasinaudojus gali būti uždraustas atlikimo naudojimas be sutikimo⁹. Išimtinis atlikėjų teisių pobūdis tarptautiniu mastu buvo įtvirtintas tik priėmus PINO atlikimų ir fonogramų sutartį. Kalbant apie Lietuvą, atlikėjų teisių apsaugos iki 1964 m. Civilinio kodekso 1994 m. redakcijos¹⁰ įsigaliojimo apskritai nebuvo. Tik priėmus minėtus Civilinio kodekso pakeitimus atlikėjams kodekso 560 straipsnyje buvo numatytos išimtinio pobūdžio turtinės teisės. Priėmus Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą atlikėjų teisės taip pat buvo suformuluotos kaip išimtinės teisės (ATGTĮ 53 str. 1 d.), be to, kaip minėta, jas papildė teisės į atlyginimą (ATGTĮ 53 str. 4, 5 d., 55 str. 1 d., 20 str. 3 d.). Šiuo aspektu lyginant atlikėjų teises su autorių teisėmis, matyti, kad autoriams taip pat yra suteikiamos tiek išimtinės turtinės teisės (ATGTĮ 15 str. 1 d.), tiek teisės į atlyginimą (ATGTĮ 11 str. 4 d., 15 str. 4 d., 16 str. 3 d., 20 str. 3 d., ir kt.). Taigi, turtinių interesų apsaugos struktūros požiūriu skirtumo tarp autorių ir atlikėjų teisių nėra¹¹. Tiesa, po 2003 m. ATGTĮ pakeitimų¹² atlikėjų turtinių teisių turinys išimtinumo požiūriu susiaurėjo¹³.

Antrasis ypatumas yra susijęs su tuo, kad atlikėjų išimtinių turtinių teisių apimtis tiesiogiai priklauso nuo to, ar atlikimas yra neįrašytas, ar įrašytas, be to, įtakos turi ir įrašo pobūdis. Autorių teisėje šis skirtumas nėra reikšmingas, t. y. autorius turi išimtinės turtinės teises į kūrinį ir šių teisių apimtis nekinta atsižvelgiant į kūrinio įrašymą kokioje nors laikmenoje. Atlikėjų teisių atveju situacija yra kitokia: kaip numatyta ATGTĮ 53 straipsnio 1 dalies 1 punkte, atlikėjas turi teisę leisti arba uždrausti transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti neįrašytą (neužfiksuotą) atlikimą, išskyrus tuos atvejus, kai pats atlikimas yra radijo ar televizijos laida. Tuo tarpu išimtinės teisės transliuoti, retransliuoti ir kitaip skelbti atlikimo įrašą atlikėjas neturi. Tiesa, ATGTĮ 55 straipsnis už atlikimo naudojimą nurodytais būdais numato teisę į atlyginimą, tačiau ši teisė vėlgi suteikiama ne visiems atlikėjams. Tam, ar atlikėjas turi teisę į atlyginimą, reikšmės turi tai,

9 Lewinski, S. *International copyright law and policy*. Oxford, New York (N.Y.): Oxford University Press, 2008, p. 205.

10 Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 1964, Nr. 19-138; 1994, Nr. 44-805.

11 Autorių ir atlikėjų turtinių teisių apsaugos suvienodinimą atspindi ir baudžiamąją bei administracinę atsakomybę reglamentuojantys įstatymai. Konkrečiai, tiek autorių, tiek atlikėjų turtinėms teisėms po 2009 m. atliktų Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 192 str. ir Administracinių teisės pažeidimų kodekso 214(10) pakeitimų yra suteikiama vienoda apsauga; tuo tarpu iki minimų pakeitimų administracinė bei baudžiamoji atsakomybė už atlikėjų teisių pažeidimus įstatymuose nebuvo numatyta. Žr. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 13, 15, 41, 142, 172(19), 172(21), 173(5), 214, 214(10), 214(19), 221, 224, 232, 232(1), 233, 246(1), 246(6), 259(1), 262, 281, 288, 320 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Kodekso papildymo 41(12), 43(11), 43(12), 142(11), 187(13) straipsniais ir 214(12), 214(13) straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymą. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 89-3805; Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 170, 191, 192 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 170(1) straipsniu įstatymą. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 87-3663.

12 Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 28-1125.

13 Kitaip nei šiuo metu galiojantis ATGTĮ 53 str., iki 2003 m. pakeitimų galiojusi ATGTĮ redakcija numatė, kad atlikėjas turi išimtinę teisę transliuoti ar retransliuoti atlikimą ir jo įrašą bei viešai skelbti atlikimo įrašą. Žr. tuometinio ATGTĮ 44 str. 1 d. 1 ir 4 punktus.

koks atlikimo įrašas padarytas: jei tai komerciniais tikslais išleista fonograma¹⁴, atlikėjas turi teisę į atlyginimą už įrašo transliavimą, retransliavimą ir kitokį viešą paskelbimą, o jei tai audiovizualinis įrašas, atlikėjas teisės į atlyginimą neturi. Atsižvelgiant į tokį teisinį reglamentavimą, audiovizualinių kūrinių atlikėjų turtinės teisės yra labai siauros apimties, nes išimtinę teisę transliuoti, retransliuoti ir viešai skelbti atlikimą jie turi tik iki atlikimo įrašo padarymo, o kaip žinoma, audiovizualinis kūrinys egzistuoja tik įrašo pavidalu, todėl atlikėjai, dalyvaudami audiovizualinio kūrinio pastatyme, automatiškai sutinka įrašyti jį atlikimą. Padarius įrašą ši atlikėjų grupė atlikimo transliavimo, retransliavimo ir kitokio viešo paskelbimo atžvilgiu neturi nei išimtinės teisės, nei teisės į atlyginimą, o pastaroji yra svarbiausia ekonominiu požiūriu¹⁵. Plačiau skirtingų atlikėjų grupių turtinių teisių apimties problematika nagrinėjama antroje šio straipsnio dalyje.

Trečia, skiriasi atlikėjų ir autorių kai kurių išimtinių turtinių teisių turinys. Pirmiausia tai pasakytina apie teisės viešai paskelbti atlikimą turinį. Viešas paskelbimas apibrėžtas ATGTĮ 2 straipsnio 30 dalyje, kur numatytas skirtingas kūrinio ir gretutinių teisių objekto viešo paskelbimo apibūdinimas. Gretutinių teisių objekto, vadinasi, ir atlikimo, viešas paskelbimas – tai bet koks gretutinių teisių objekto viešas perdavimas, įskaitant fonogramoje įrašytų garsų arba garsų išraiškos padarymą viešai girdimų, išskyrus transliaciją. Palyginus šį apibrėžimą su kūrinio viešo paskelbimo apibrėžimu (ATGTĮ 2 str. 30 d. 1 sakiny¹⁶), matyti, kad atlikimo viešas paskelbimas neapima dviejų panaudojimo būdų, kurie priskiriami prie autoriams suteikiamos viešo paskelbimo teisės – pirma, transliacijos¹⁷, antra, padarymo viešai prieinamu. Tiesa, nurodyti skirtumai nėra itin reikšmingi praktiniu požiūriu, atsižvelgiant į ATGTĮ 53 straipsnio 1 dalies 1 punktą, kuris atlikėjams suteikia ir išimtinę teisę transliuoti, ir retransliuoti bei kitaip viešai skelbti neįrašytą atlikimą. Taip pat atlikėjui atskirai suteikiama išimtinė teisė padaryti atlikimo įrašą viešai prieinamą (ATGTĮ 53 str. 1 d. 4 p.). Iš pastarosios teisės apibrėžimo¹⁸ matyti, kad šios teisės turinys atitinka teisės padaryti kūrinį viešai prieinamą turinį (žr. ATGTĮ 2 str. 30 d. pirmą sakinį). Apibendrinant reikia konstatuoti, kad nepaisant sąvokų turinio skirtumo, atlikėjai turi tas pačias teises, kaip ir autoriai – teisę leisti arba uždrausti viešai paskelbti, transliuoti ir padaryti atlikimą viešai prieinamą, tiesa, būtina

-
- 14 Fonogramos sąvoka ATGTĮ 2 str. 8 d. apibrėžta kaip kūrinio atlikimo, kitų garsų ar garsų išraiškos įrašas, užfiksuotas techninėmis priemonėmis kokioje nors materialioje garso laikmenoje.
  - 15 AGATA metinių ataskaitų duomenimis, už transliavimą, retransliavimą ir viešą paskelbimą 2008 m. buvo surinkta daugiau kaip 4 775 tūkst. Lt, 2009 m. – daugiau kaip 4 428 tūkst. Lt, 2010 m. – daugiau kaip 4901 tūkst. Lt, o tai sudaro daugiau kaip 75 proc. AGATA atitinkamais laikotarpiais paskirstyto atlyginimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-05-12]. <<http://www.agata.lt/apie-agata/veiklos-ataskaitos/>>.
  - 16 *Viešas paskelbimas – kūrinio viešas perdavimas laidais, bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant jo padarymą viešai prieinamą tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.*
  - 17 Transliacijos apibrėžimas pateikiamas ATGTĮ 2 str. 27 dalyje: tai yra garsų arba vaizdų ir garsų arba jų išraiškos viešas perdavimas bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant palydovinį ryšį.
  - 18 Atlikimo padarymas viešai prieinamo apibrėžtas ATGTĮ 53 str. 2 dalyje, kur numatyta, kad atlikėjo teisė padaryti atlikimo įrašą viešai prieinamą apima jo perdavimą laidais ir bevielio ryšio priemonėmis, kad visuomenės nariai galėtų jį pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku (pvz., kompiuterių tinklais (internete) pagal pareikalavimą arba kitokiais būdais).

atsižvelgti į tai, kad, kaip nurodyta anksčiau, išimtinės viešo paskelbimo ir transliavimo teisės atlikėjams suteikiamos tik neįrašyto atlikimo atžvilgiu.

Taip pat reiktų atkreipti dėmesį, kad atlikėjams, kitaip nei autoriams, nėra numatyta savarankiška teisė leisti ar uždrausti viešai atlikti atlikimo įrašą, kurį publika mato ar girdi atlikimo vietoje (pavyzdžiui, muzikos atlikimo įrašų grojimą viešose vietose tiesiogiai iš įrašo laikmenų), tačiau šiuos veiksmus apima ta pati atlikimo viešo paskelbimo sąvoka¹⁹.

Nurodyti turinių teisių turinio skirtumai yra nulemti ATGTĮ derinimo su tarptautinėmis sutartimis bei ES teisės aktais, konkrečiai: atlikėjų atžvilgiu taikomos transliacijos, viešo paskelbimo ir atlikimo padarymo viešai prieinamą sąvokos atkartoja PINO Atlikimų ir fonogramų sutarties atitinkamai 2 straipsnio (f) punktą, 2 straipsnio (g) punktą bei 10 straipsnį, taip pat 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/115/EB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje (kodifikuota redakcija)²⁰ 8 straipsnio 1 dalį ir 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo²¹ 3 straipsnio 2 dalį.

Dar vienas sąvokų skirtumas yra susijęs su atlikėjui suteikiamų teisės įrašyti neįrašytą atlikimą ir teisės atgaminti atlikimo įrašą perskyra, tuo tarpu autorių teisių atžvilgiu savarankiška įrašymo teisė nėra išskiriama. Pati „įrašymo“ sąvoka ATGTĮ nėra paaiškinta. Vertinant, kas yra įrašymas, reiktų vadovautis PINO Atlikimų ir fonogramų sutarties 2 straipsnio (c) punktu²², iš kurio galima padaryti išvadą, kad tai yra bet koks atlikimo fiksavimo vaizdo ar garso laikmenoje būdas, kuris įgalina panaudoti atlikimą (paprastai padarant jį girdimą ar matomą) autonomiškai, be paties atlikėjo dalyvavimo. Doktrinoje yra nurodoma, kad įrašymas yra konkretus atgaminimo atvejis – t. y. pirmasis atgaminimas, o jo išskyrimas yra nulemtas atlikėjų teisėms būdingo skirtingo įrašytų ir neįrašytų atlikimų teisinio režimo²³, o pastarasis, kaip nagrinėjama antroje šios publikacijos dalyje, kyla iš tarptautinių sutarčių, reglamentuojančių atlikėjų teises. Taigi, autorių teisėje atgaminimo sąvoka yra platesnė ir apima tiek pirmąją kūrinio fiksaciją, tiek vėlesnius atgaminimo veiksmus, tuo tarpu atlikėjams suteikiama atgaminimo teisė

19 Žr. ATGTĮ 2 str. 30 dalies pateiktame viešo paskelbimo apibrėžime vartojamus žodžius „*įskaitant fonogramoje įrašytų garsų arba garsų išraiškos padarymą viešai girdimais*“.

20 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/115/EB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje (kodifikuota redakcija). OL L 376, 2006, p. 28–35. Toliau tekste – Nuomos ir panaudos direktyva.

21 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo. OL L 167, 2001, p. 10–19. Toliau tekste – Informacinės visuomenės direktyva.

22 Kuris pateikia sąvokos „įrašas“ apibrėžimą – tai garsų ar jų išraiškos fiksacija, leidžianti su tam tikru prietaisu tuos garsus išgirsti, atgaminti ar perduoti. Natūralu, kad PINO Atlikimų ir fonogramų sutartis apsiriboja tik garsų ar jų išraiškos fiksacija ir nemini vaizdų fiksacijos, nes audiovizualiniai atlikėjai nepatenka į sutarties saugomų subjektų ratą.

23 Žr. *European Copyright Law. A Commentary*. Walter, M.; von Lewinski, S. (eds.). Oxford: Oxford University Press, 2010, p. 312–313.

neapima pirmojo atlikimo įrašo padarymo, o pastarasis patenka į savarankiškos teisės įrašyti neįrašytą atlikimą apimtį.

Likusių atlikėjų išimtinių teisių turinys – teisės retransliuoti atlikimą ir teisės platinėti atlikimo įrašą, įskaitant nuomą ir panaudą, yra analogiškas tokių pačių autoriaus teisių turiniui.

Konstatuotina, kad nors atlikėjams ir autoriams suteikiamų išimtinių turtinių teisių turinys apibrėžiamas skirtingai, tačiau nurodyti skirtumai yra nulemti derinimo su tarptautiniais ir ES teisės aktais, o vertinant praktiniu požiūriu autorių ir atlikėjų teisės apima tuos pačius naudojimo būdus, todėl teisinis reguliavimas šiuo aspektu nekoreguotinas.

Ketvirta, atliekamo tyrimo tikslu būtina atkreipti dėmesį į atlikėjo išimtinių turtinių teisių perėjimo prezumpciją, sudarant sutartį dėl audiovizualinio atlikimo įrašo, kuri yra reglamentuojama ATGTĮ 53 straipsnio 4 dalyje. Nurodyta teisės norma nustato, kad sudarant sutartį dėl audiovizualinio atlikimo įrašo atlikėjo teisė transliuoti, retransliuoti ir kitaip skelbti neįrašytą atlikimą, teisė atgaminti atlikimo įrašą, teisė padaryti atlikimo įrašą viešai prieinamą ir teisė platinėti atlikimo įrašą arba jo kopijas yra perduodamos audiovizualinio kūrinio gamintojui, nebent sutartyje būtų nurodyta kitaip. Šios teisinės nuostatos atsiradimas ATGTĮ yra susijęs su Nuomos ir panaudos direktyvos 3 straipsnio 4 dalies įgyvendinimu. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad prezumpcija taikoma ne tik nuomos teisei, kaip tą numato minėta Nuomos ir panaudos direktyvos 3 straipsnio 4 dalis, bet visoms atlikėjo išimtinėms turtinėms teisėms, išskyrus teisę įrašyti neįrašytą (neužfiksuotą atlikimą), kuri įgyvendinama pačiu sutarties sudarymu. Tokią galimybę (bet ne pareigą) nustato tos pačios direktyvos 3 straipsnio 6 dalis. Lyginant atlikėjus šiuo požiūriu su autoriais, konstatuotina, kad reglamentavimo skirtumo iš esmės nėra, nes audiovizualinio kūrinio autoriai (išskyrus muzikos kūrinių autorius) sudarydami su audiovizualinio kūrinio gamintoju audiovizualinio kūrinio sukūrimo sutartį taip pat laikomi perdavusiais savo išimtines turtines teises, jei kitaip nenustatyta sutartyje (ATGTĮ 11 str. 2 dalis).

Tačiau reikia atkreipti dėmesį į kitą aptariamą atlikėjo išimtinių teisių perėjimo prezumpcijos aspektą. Atlikėjai už nuomos teisės perdavimą taikant prezumpciją įgyja neatšaukiamą teisę į atlyginimą (ATGTĮ 53 str. 4 d. trečias sakiny). Toks teisinis reguliavimas taip pat grindžiamas Nuomos ir panaudos direktyvos 3 straipsnio 4 dalimi ir 5 straipsniu. Tuo tarpu pagal Nuomos ir panaudos direktyvos 3 straipsnio 6 dalį, teisių perėjimo prezumpciją leidžiama taikyti su sąlyga, kad atlikėjui numatoma neatšaukiama teisė į atlyginimą už kiekvienos direktyvoje nustatytos išimtinės turtinės teisės perdavimą. Nors Nuomos ir panaudos direktyvos tekstas šiuo atžvilgiu nėra pakankamai aiškus, tačiau direktyvos priėmimo istorija aiškiai patvirtina, kad atlikėjų teisių perdavimo audiovizualinio kūrinio gamintojui taisyklė, siekiant apsaugoti atlikėjų interesus, buvo susieta su sąlyga, kad atlikėjui perdavus išimtinę teisę jam bus suteikta teisė į atlyginimą už kiekvieną prezumpcijos pagrindu perduotą teisę (tai aiškiai matyti, pvz., iš Komisijos 1992 m. balandžio 30 d. pateikto pakeisto direktyvos pasiūlymo²⁴ aiškinamojo rašto c punkto bei pasiūlymo 6 str. 2 d., 7 str. 2 d.). Tokia išvada gaunama sistemiškai taikant

24 Žr. Amended proposal for a Council Directive on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property. OJ C 128/8

galiojančios Nuomos ir panaudos direktyvos 3 straipsnio 4 dalį, 5 straipsnį ir direktyvos konstatuojamosios dalies 15 punktą. Tokia pozicija palaikoma ir teisės doktrinoje²⁵. Tuo tarpu ATGTĮ nenumato, kad atlikėjai neatšaukiamą teisę į atlyginimą įgyja, perdavę kitas išimtines turtines teises. Tiesa, tokią atlikėjų teisę būtų galima įžvelgti ATGTĮ 53 straipsnio 4 dalies 2 sakinyje. Tačiau ATGTĮ 53 straipsnio 4 dalies 2 ir 3 sakinių konstrukcija išskiria neatšaukiamą teisę į atlyginimą už perduotą nuomos teisę ir atlyginimą už kitas perduotas turtines teises, o tai pastarąją nuostatą daro neaiškią ir praktikoje neįgyvendinamą. Darytina išvada, kad ATGTĮ 53 straipsnio 4 dalis neviseiškai atitinka Nuomos ir panaudos direktyvos reikalavimus, todėl atlikėjai patenka į blogesnę teisinę padėtį. Tyrimo autorių nuomone, ATGTĮ 53 straipsnio 4 dalis turėtų būti keičiama, patikslinant, kad atlikėjai turi neatšaukiamą teisę gauti tam tikrą atlyginimą už kiekvieną audiovizualinio kūrinio gamintojui perduotą išimtinę turtinę teisę²⁶.

Penkta, kaip ir autoriai, audiovizualinio kūrinio ar fonogramoje įrašyto atlikimo atlikėjai turi teisę gauti atlyginimą už audiovizualinio kūrinio ar fonogramos atgaminimą asmeniniais tikslais (ATGTĮ 20 str. 3 d., 58 str. 2 d.)²⁷. Teisės į atlyginimą už atgaminimą asmeniniais tikslais įgyvendinimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl atlyginimo už audiovizualinių kūrinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais paskirstymo ir mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“²⁸. Atlikėjų teisės į atlyginimą įgyvendinimas iš esmės nesiskiria nuo autorių, išskyrus tai, kad skirstant surinktą atlyginimą autoriai turi teisę į 40 procentų surinkto atlyginimo, tuo tarpu atlikėjai – 30 procentų. Kartu atkreiptinas dėmesys į kitą aspektą. Nutarimo 1 priede įvardytos laikmenos, nuo kurių didmeninio pardavimo kainos atlyginimas renkamas, t. y. garsajuostės ir vaizduostės, minidiskai, DVD, CD diskai, *blue-ray* diskai. Akivaizdu, kad apmokestinamų laikmenų sąrašas neatitinka šiuolaikinių technologijų ir atlyginimas nerenkamas nuo šiuo metu daugiausia asmeniniam atgaminimui naudojamų laikmenų – atminties kortelių, standžiųjų diskų, USB raktų, įvairių įrašančių įrenginių, leistuvų ir pan. Dėl šios priežasties kelios teisių turėtojų grupės – autoriai, atlikėjai, audiovizualinių kūrinių ir fonogramų gamintojai – negauna asmeninio atgaminimo padaromą žalą atitinkančio atlyginimo. Atsižvelgiant į tai 2010 m. balandžio 30 d. buvo parengtas ATGTĮ 20 straipsnio pakeitimo projektas, kuris sudarytų galimybes gerokai padidinti surenkamo aptariamo atlyginimo sumas autoriams ir atlikėjams²⁹. Atkreipti-

25 *European Copyright Law. A Commentary*, supra note 23, p. 337–339, 1496–1497.

26 Čia reikia pasakyti, kad Nuomos ir panaudos direktyva nereguliuoja teisės padaryti atlikimo įrašą viešai prieinamą, todėl ir reikalavimas numatyti neatšaukiamą teisę į atlyginimą už šios teisės perdavimą neišplaukia iš ES teisės. Būtinybė numatyti teisę į atlyginimą šios praktiniu požiūriu itin svarbios teisės perdavimo atveju bus pagrįsta vėlesnėse publikacijose.

27 Ši teisė nėra tiesiogiai reglamentuojama tarptautinėse sutartyse, tačiau yra numatyta Informacinės visuomenės direktyvos 5 str. 2 dalies (b) punkte.

28 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl atlyginimo už audiovizualinių kūrinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais paskirstymo ir mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 84-3847; nauja redakcija: *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 102-4156.

29 Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 2, 16, 19, 20, 201, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 33, 58, 75 straipsnių, įstatymo priedo pakeitimo ir papildymo nauju 201 straipsniu, 1 ir 2 priedais įstatymo projektas Nr. XIP-1991 [interaktyvusis]. [žiūrėta 2011-05-16]. <www.lrs.lt>. Įstatymo projekte numatoma, kad atlyginimas būtų renkamas ir už atgaminimui skirtus įrenginius, o konkretus įrenginių ir laikmenų sąrašas pateikiamas įstatymo projekto priede.

nas dėmesys, kad neseniai paskelbtu prejudiciniu sprendimu Europos Sąjungos Teisingumo Teismas patvirtino valstybių narių diskreciją nustatyti reguliavimą, pagal kurį atlyginimą privalo mokėti asmenys, kurie prekiauja skaitmeninio atgaminimo įranga ar tuščiomis analoginėmis ir skaitmeninėmis garso ir audiovizualinėmis laikmenomis³⁰. Tenka apgailestauti, kad dėl įvairių verslo grupuočių pasipriešinimo įstatymo pataisos nepriimamos, o Lietuvoje šiuo metu surenkamas atlyginimas už asmeninį atgaminimą neužtikrina teisių turėtojų teisės į teisingą atlyginimą.

Šešta, atlikėjų turtinės teisės yra saugomos trumpiau nei autorių teisės. Šiuo metu ATGTĮ 59 straipsnis numato, kad atlikėjų teisės galioja 50 metų po atlikimo datos. Įstatymas taip pat numato, kad jeigu per šį laikotarpį teisėtai išleidžiamas arba teisėtai viešai paskelbiamas atlikimo įrašas, atlikėjų teisės galioja 50 metų po pirmojo tokio atlikimo įrašo išleidimo arba viešo paskelbimo datos atsižvelgiant į tai, kas įvyko pirmiau. Tuo tarpu autoriaus turtinės teisės saugomos visą autoriaus gyvenimą ir 70 metų po autoriaus mirties, neatsižvelgiant į kūrinio teisėto padarymo viešai prieinamo datą (ATGTĮ 34 str. 1 d.), o tais atvejais, kai kūrinio autoriaus tapatybė nežinoma arba kūrinys kvalifikuojamas kaip kolektyvinis kūrinys – 70 metų po kūrinio teisėto padarymo viešai prieinamo datos (ATGTĮ 35 str. 2, 3 d.). Nurodytas reglamentavimas yra nulemtas derinimo su ES teisės aktais, konkrečiai su 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų (kodifikuota redakcija)³¹. Kaip žinoma, Europos Sąjungos lygmeniu nuo 2008 m. svarstomos galimybės pratęsti atlikėjų teisių galiojimo terminą³², tačiau kol kas direktyvos pakeitimai nėra priimti³³. Savarankiškas atlikėjų turtinių teisių galiojimo terminų keitimas Lietuvos nacionaliniuose teisės aktuose taip pat negalimas.

Nagrinęjant atlikėjų teises lyginamuoju aspektu, vertingi Ispanijos ir Prancūzijos pavyzdžiai. *Ispanijos Karalystės* intelektinės nuosavybės įstatymo³⁴ 106–109 straipsnių nuostatos skirtos atlikėjų turtinėms teisėms. Pagal Ispanijos įstatymą atlikėjai turi šias išimtines turtines teises į savo atlikimą: teisę įrašyti (užfiksuoti) atlikimą; teisę atgaminti atlikimą; teisę viešai skelbti atlikimą (išskyrus atvejus, kai atlikimas yra radijo ar televizijos laida) ir teisę viešai skelbti atlikimo įrašą; teisę padaryti atlikimą viešai prieinamą; teisę platinti atlikimo įrašą. Atlikėjų turtinių teisių reglamentavimas Ispanijos teisėje,

30 2010 m. spalio 21 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje *Padawan SL v. Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE)* Nr. C-467/08.

31 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų (kodifikuota redakcija). *OL L 372*, 2006, p. 12–16.

32 Europos Bendrijų Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų // KOM(2008) 464 galutinis. Lietuva išreiškė pritarimą šiam Komisijos pasiūlymui, žr. *LR pozicijos naujiems ES teisės aktų projektams*, 2008, Pozicija [POZ-480].

33 Šį straipsnį atidavus redakcijai, 2011 m. rugsėjo 12 d. buvo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų pakeitimai, kuriais fonogramose įrašytų atlikėjų atlikimams suteikta apsauga pratęsta iki 70 metų nuo pirmojo teisėto išleidimo ar viešo paskelbimo.

34 2006 m. liepos 7 d. įstatymo Nr. 23, kuriuo keičiamas naujas Intelektinės nuosavybės įstatymo, patvirtinto 1996 m. balandžio 12 d. Karaliaus įstatymų leidybos dekretu Nr. 1, tekstas, redakcija. Toliau tekste – Ispanijos įstatymas.

palyginti su Lietuvoje numatytu šių teisių reglamentavimu, turi kelis esminius skirtumus, kurie sudaro sąlygas atlikėjams gauti realią ekonominę naudą iš įstatymu jiems suteiktų turtinių teisių. Pirmasis skirtumas susijęs su viešo paskelbimo teisės turiniu. Ispanijos įstatymo 108 straipsnio 1 dalyje numatyta išimtinė teisė viešai paskelbti atlikimą apima tiek gyvą atlikimą (išskyrus atvejus, kai atlikimas yra radijo ar televizijos laida), tiek užfiksuotą audiovizualinį atlikimą. Toks reglamentavimas turi ypatingą reikšmę atlikėjams, kurių veikla susijusi su audiovizualinių kūrinių gamyba ir sklaida. Antrasis skirtumas susijęs su atlikėjo teisių perdavimo prezumpcija. Ispanijos įstatyme atlikėjo turtinių teisių perdavimo prezumpcija, atlikėjui pasirašius fonogramos ar atlikimo audiovizualinio įrašo gamybos sutartį, taikoma su sąlyga, kad atlikėjui paliekama teisė gauti teisingą atlyginimą už atlikimo panaudojimą *visais* būdais, susijusiais su įstatymu numatytais atlikėjo turtinėmis teisėmis. Toks reglamentavimas sudaro sąlygas atlikėjui realiai gauti finansinę naudą iš tolesnio atlikėjo veiklos rezultatų panaudojimo.

1992 m. *Prancūzijos* intelektinės nuosavybės kodekso L.212-3 straipsnyje numatyta, kad turi būti gautas rašytinis atlikėjo sutikimas įrašyti, atgaminti ir viešai paskelbti jo atlikimą, taip pat kiekvienam savarankiškam atlikimo garso ir (arba) vaizdo panaudojimui, kai padarytas atlikimo garso ir vaizdo įrašas. Taigi atlikėjai Prancūzijoje turi išimtinę teisę į gyvą atlikimą, taip pat išimtinę teisę į atlikimo įrašo panaudojimą. Nors, kaip nurodoma literatūroje, kodekse numatytas teisių sąrašas yra pakankamai lakoniškas, atsižvelgiant į Nuomos ir panaudos direktyvos turinį, šios teisės turi būti aiškinamos plačiai, kaip apimančios, be kita ko, atlikimo padarymą viešai prieinamą, platinimą, įskaitant nuomą ir panaudą³⁵. Pažymėtina, kad Prancūzijoje taikoma teisė į atlyginimą, kai komerciniais tikslais išleista fonograma, pirma, viešai skelbiama viešose vietose su sąlyga, kad ji nėra naudojama spektakliui, antra, kai ji transliuojama ar retransliuojama arba atgaminama tik transliacijos, retransliacijos tikslais (Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodekso L.214-1 str.). Tačiau atsižvelgiant į tai, kad ne komerciniais tikslais išleistų fonogramų atveju atlikėjai turi išimtinę teisę skelbti atlikimus, ši nuostata turi visai kitokią prasmę nei analogiška ATGTĮ nuostata. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodeksas numato teisių į audiovizualinius atlikimus perėjimo prezumpciją prodiuseriui. Kodekso L. 212-4 straipsnis numato, kad atlikėjo ir prodiuserio sutarties dėl audiovizualinio kūrinio pastatymo pasirašymas reiškia atlikėjo leidimą įrašyti, atgaminti ir viešai paskelbti atlikimą. Ši prezumpcija Prancūzijos teisėje yra aiškinama gana griežtai: prezumpcija netaikoma tuo atveju, jei atlikėjas atlieka garso atlikimą, kurį po to prodiuseris ketina naudoti audiovizualiniame kūrinyje, prezumpcija netaikoma, jei susitarta dėl gyvo atlikimo spektaklyje ir pan. Be to, nagrinėjamo straipsnio 2 dalis numato, kad atlikėjas, pasirašęs tokią sutartį, įgyja teisę gauti atlyginimą už kiekvieną kūrinio panaudojimo būdą. Ši taisyklė reiškia, kad atlikėjas turi gauti savarankišką atlyginimą už gyvo atlikimo veiksmus ir savarankišką atlyginimą už atlikimo panaudojimą, kuriame jis fiziškai nedalyvauja. Atsižvelgiant į tai, kad Prancūzijoje santykiams su atlikėjais taikoma darbo santykių prezumpcija³⁶, at-

35 Žr. Pollaud-Dulian, F. *Le droit d'auteur*. Paris: Economica, 2005, p. 941–942.

36 Prancūzijos darbo kodekso L. 7121-3 str. numato, kad preziumuojama, jog sutartis, pagal kurią už atlyginimą spektaklio atlikėjas įsipareigoja kaip atlikėjas dalyvauti viešame pasirodyme, yra darbo sutartis, jei šis atlikėjas nevykdo šios sutarties dalyku esančios veiklos, kurios atveju reikalaujama, kad ji būtų įtraukta į komercijos registrą.

likėjui, dalyvaujančiam audiovizualinio kūrinio sukūrimo, mokamas darbo užmokestis (kartu jis įgyja darbuotojams taikomą socialinę ir darbo teisės aktuose numatytą teisinę apsaugą³⁷) ir, be to, jis gauna pajamas už įrašyto atlikimo panaudojimą.

2. Atlikėjų teisių teisinės apsaugos ypatumai atsižvelgiant į atlikimo įrašymą ir įrašo pobūdį

Ankstesnėje publikacijoje³⁸ buvo nurodyta, kad atlikėjo statusas yra siejamas tik su atlikėjiška veikla, o pastarajai nėra keliamas įrašymo reikalavimas, t. y. saugomi tiek neįrašyti, vadinamieji „gyvi“³⁹, tiek įrašyti laikmenose atlikimai. Vadinasi, atlikimo įrašymo laikmenoje faktas ir įrašo pobūdis nėra svarbus pripažįstant asmenį atlikėju intelektualinės nuosavybės įstatymų požiūriu, o pats atlikimo faktas automatiškai lemia atlikėjo turtinių ir asmeninių neturtinių teisių atsiradimą atlikėjui. Tačiau tai nereiškia, kad su atlikimo įrašymu susijusios aplinkybės neturi jokios teisinės reikšmės. Lietuvos teisės aktų analizė leidžia įvardyti skirtumą, kuris yra daromas tarp atlikėjams suteikiamų turtinių teisių, priklausomai nuo to, ar jų atlikimas yra įrašytas, o jei įrašytas, koks įrašo pobūdis: ar tai fonograma, ar audiovizualinis įrašas. Pagal tai galima išskirti: 1) atlikėjus, kurių atlikimas nėra įrašytas; 2) atlikėjus, kurių atlikimas įrašytas fonogramoje (pvz., muzikos kūrinio atlikimo, literatūros kūrinio raiškaus skaitymo atvejai); 3) atlikėjus, kurių atlikimas įrašytas audiovizualiniame įrašo (kino ar teatro aktorių, šokėjų ir panašūs atlikimai).

2.1. Atlikėjai, kurių atlikimas nėra įrašytas

Neįrašyto atlikimo atlikėjai gali plačiausiai kontroliuoti savo atlikimo naudojimą, nepaisant to, ar atlikimas yra garsinio, vaizdinio, ar vaizdinio ir garsinio pobūdžio. Konkrečiai, neįrašyto atlikimo atlikėjas turi šias išimtinės teises: 1) įrašyti atlikimą (ATGTĮ 53 str. 1 d. 2 p.). Atkreiptinas dėmesys, kad įrašyti be atlikėjo leidimo draudžiama⁴⁰ ne tik tiesioginį („gyvą“) atlikimą, bet ir tokio atlikimo transliaciją ar viešą paskelbimą; 2) naudoti atlikimą materialios laikmenos nereikalaujančiais atlikimo perdavimo bū-

37 Plačiau šis klausimas bus nagrinėjamas vėlesnėse straipsnių ciklo publikacijose.

38 Birštonas, R.; Matulevičienė, N. J.; Usonienė, J. Atlikėjo samprata intelektualinės nuosavybės ir mokesčių bei valstybinio socialinio draudimo įstatymuose. *Socialinių mokslų studijos*. 2011, 3(1): 235, 238.

39 Pasakytina, kad kalbant apie atlikėjus sąvoka „gyvas atlikimas“ ATGTĮ nevertojama. Doktrinoje atkreipiamas dėmesys, kad sąvoka „gyvas atlikimas“ nėra tiksli. Neįrašytas atlikimas apima ne tik atlikėjo tiesioginį pasirodymą prieš auditoriją, bet ir tas situacijas, kai toks tiesioginis pasirodymas yra transliuojamas ar viešai skelbiamas asmenų grupėms, kurios gali girdėti ir matyti atlikimą naudojant technines priemones, tačiau atlikimas į jokią laikmeną nėra įrašomas. Transliuojant ar viešai skelbiant perduotas atlikimas tokiu atveju paprastai nevadinamas „gyvu atlikimu“; taip pat ir ATGTĮ aiškiai skiria tiesioginio (gyvo) atlikimo situacijas nuo situacijų, kai atlikimas girdimas ar matomas pasitelkus priemones ar įrangą (palyginti žr. ATGTĮ 2 str. 29 d.). Taigi, sąvoka „neįrašytas atlikimas“ yra platesnė savo turiniu nei sąvoka „gyvas atlikimas“. Žr. Morgan, O. *International Protection of Performers' Rights*. Oxford; Portland (Or.): Hart Publishing, 2002, p. 71.

40 Atsižvelgiant, žinoma, į bendruosius gretutinių teisių apribojimus (ATGTĮ 58 str.).

dais: transliuoti, retransliuoti ar kitaip viešai skelbti, išskyrus tuos atvejus, kai pats atlikimas yra radijo ar televizijos laida (ATGTĮ 53 str. 1 d. 1 p.). Šiame kontekste galima atkreipti dėmesį, kad ATGTĮ formaliai numato platesnę apsaugą nei tarptautiniai bei ES teisės aktai, kurie suteikia transliavimo bei viešo paskelbimo teisę, tačiau nenumato atlikėjui retransliavimo teisės. Tuo tarpu išimtinė teisė leisti arba uždrausti retransliuoti neįrašytą atlikimą yra nustatyta ATGTĮ 53 straipsnio 1 dalies 1 punkte.

Nurodytų atlikėjo teisių į neįrašytą atlikimą suteikimas yra logiškas, tačiau reikia pasakyti, kad šių teisių ekonominė reikšmė gana ribota, nes neįrašytas atlikimas gali būti naudojamas (įrašomas, viešai paskelbiamas ar transliuojamas) tik atlikėjui asmeniškai dalyvaujant toje vietoje, kur bus įrašoma, iš kur viešai skelbiama ar transliuojama, o tai suponuoja atlikėjo sutikimą. Taigi, šių teisių taikymo sritis apsiriboja atvejais, kai atlikėjo atliekamas atlikimas įrašomas, transliuojamas ar viešai paskelbiamas slapta nuo atlikėjo arba be teisių turėtojo leidimo ar kito teisėto pagrindo įrašomas, transliuojamas ar viešai skelbiamas neįrašytas atlikimas.

2.2. Atlikėjai, kurių atlikimas įrašytas į fonogramą

Šie atlikėjai turi tokias išimtinės teises: 1) atgaminti fonogramą; 2) padaryti fonogramą viešai prieinamą; 3) platinti fonogramą arba jos kopijas jas parduodant, nuomojant, teikiant panaudai ar kitaip perduodant nuosavybėn arba valdyti, taip pat jas importuojant ir eksportuojant. Aptariama atlikėjų grupė neturi išimtinės teisės transliuoti arba viešai skelbti savo atlikimo įrašo. Vietoj to – ir tai svarbiausia – atlikėjai, kurių atlikimas įrašytas į komerciniais tikslais išleistą fonogramą, turi teisę gauti tam tikrą atlyginimą už komerciniais tikslais išleistų (nepaisant jų išleidimo vietos) fonogramų ar jų kopijų tiesioginį ar netiesioginį transliavimą, retransliavimą ar kitokį viešą paskelbimą (ATGTĮ 55 str.). Aiškinantis komerciniais tikslais išleistų fonogramų sąvokos turinį, atkreiptinas dėmesys, kad išleidimas (ATGTĮ 2 str. 14 d.) suprantamas kaip gretutinių teisių objekto pakankamo pagrįstiems visuomenės poreikiams patenkinti kopijų kiekio pagaminimas, nesvarbu, koku būdu, jei objektas tapo viešai prieinamas šių teisių subjektų leidimu. Atsižvelgiant į šių nuostatų turinį, reikėtų laikyti, kad teisė į atlyginimą už fonogramų viešą paskelbimą atsiranda tik tuo atveju, jei į rinką komerciniais tikslais išleistas pakankamas visuomenės poreikiams atlikimo įrašų kopijų skaičius. Remiantis šiomis nuostatomis į asmenų, turinčių teisę į atlyginimą, ratą nepatenka atlikėjai, kurių atlikimų įrašai naudojami viešai skelbti, tačiau nėra išleisti komerciniais tikslais ATGTĮ prasme, pavyzdžiui, atlikimų transliacijų įrašai, atlikimų *demo* įrašai ir, svarbiausia, internete viešai prieinami padaryti ir tik *on-line* prieinami įrašai. Šiame kontekste reikėtų atkreipti dėmesį į PINO Atlikimų ir fonogramų sutarties 15 straipsnio 4 dalį, kurioje numatyta, kad *fonogramos, kurios laidais ar bevielio ryšio priemonėmis tampa viešai prieinamos tokiu būdu, kad visuomenės nariai gali jomis naudotis individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku, yra pripažįstamos, kad yra išleistos komerciniais tikslais*. Kaip nurodoma literatūroje, PINO atlikimų ir fonogramų 15 straipsniu siekta kompensuoti fonogramų panaudojimą transliuoti ir viešai paskelbti, neatsižvelgiant į tai, koku būdu

fonograma buvo pagaminta ir išleista į rinką⁴¹. Tyrimo autoriai mano, kad atsižvelgiant į tai, ATGTĮ turėtų būti suformuluota savarankiška komerciniais tikslais išleistos fonogramos sąvoka, kuri apimtų ne tik tradicines komerciniais tikslais išleistas fonogramas, bet ir bet kokias individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku visuomenės nariams viešai prieinamas fonogramas.

Be to, aptariamai atlikėjų grupei ATGTĮ numato ir kitas teises į atlyginimą – atlyginimą už fonogramos atgaminimą asmeniniais tikslais (ATGTĮ 20 str. 3 d., 58 str. 2 d.) bei atlyginimą už fonogramos gamintojui sutartimi perduotą fonogramos ar jos kopijos nuomos teisę (ATGTĮ 53 str. 5 d.).

2.3. Atlikėjai, kurių atlikimas įrašytas audiovizualiniame įrašė

Šie atlikėjai turi tas pačias išimtinės teises kaip ir fonogramose įrašytų atlikimų atlikėjai: 1) atgaminti audiovizualinį atlikimo įrašą, 2) padaryti jį viešai prieinamą bei 3) platinti. Tačiau pažymėtina, kad praktinė šių išimtinių teisių suteikimo reikšmė atlikėjams nėra didelė, nes jas visas, kaip buvo nurodyta pirmoje straipsnio dalyje, atlikėjas perduoda audiovizualinio kūrinio gamintojui, sudarydamas sutartį dėl audiovizualinio atlikimo įrašo, nebent sutartyje nustatyta kitaip (ATGTĮ 53 str. 4 d.). Pastaruoju atveju, kaip minėta, atlikėjas įgyja neatšaukiamą teisę į atlyginimą už atlikimo audiovizualinio įrašo ar jo kopijos nuomą. Be to, audiovizualinio atlikimo atlikėjai neturi nei išimtinės teisės į įrašo transliavimą, retransliavimą ar viešą paskelbimą, nei teisės į atlyginimą už šiuos veiksmus, nes ATGTĮ 55 straipsnis pastarąją teisę nustato tik fonogramose įrašytų atlikimų atlikėjams. Audiovizualinėse laikmenose įrašytų atlikimų atlikėjų blogesnė padėtis, palyginti su fonogramose įrašytų atlikimų atlikėjais, yra paaiškinama tarptautinio ir ES reguliavimo įtaka. Perskyra tarp fonogramose ir audiovizualiniuose įrašuose užfiksuotų atlikimų buvo įtvirtinta jau Romos konvencijoje. Jos 19 straipsnyje buvo nustatyta, kad šios konvencijos 7 straipsnis, nustatantis atlikėjų teises, nebus taikomas, jei atlikėjas davė sutikimą užfiksuoti savo atlikimą audiovizualiniame įrašė, o konvencijos 12 straipsnis, numatantis teisę gauti atlyginimą už komerciniais tikslais išleistų fonogramų transliavimą bei viešą paskelbimą, *expressis verbis* apriboja taikymo sritį fonogramomis ir nėra taikomas audiovizualiniams įrašams. Iš konvencijos parengiamųjų dokumentų matyti, kad audiovizualinių atlikėjų eliminavimui iš Romos konvencijos įtakos turėjo suinteresuoti kino pramonės lobistai⁴². Ši perskyra išlaikyta ir vėlesnėse tarptautinėse sutartyse: Sutarties dėl intelektualinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba⁴³, 14 straipsnyje bei PINO atlikimų ir fonogramų sutarties 2 straipsnio c punkte,

41 Lewinski, S. *International copyright law and policy*. Oxford, New York (N.Y.): Oxford University Press, 2008, p. 476.

42 Lewinski, S., *supra* note 41, p. 210; *Romos konvencijos ir Fonogramų konvencijos komentarai*. Vilnius: 2002, p. 82.

43 Lietuvos Respublikos bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947), baigiamojo dokumento, išreiškiančio daugiašalių derybų dėl prekybos Urugvajaus raundo rezultatus, sutarties dėl civilinės aviacijos orlaivių prekybos, Lietuvos prisijungimo prie Marakešo sutarties, įsteigiančios Pasaulio Prekybos Organizaciją, protokolo, Lietuvos Respublikos ir Jungtinių Meksikos Valstijų supratimo memorandumo dėl geografinių nuorodų apsaugos ir darbo grupės dėl Lietuvos stojimo į Pasaulio Prekybos Organizaciją ataskaitos ratifikavimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 46-1619.

7, 8, 9, 10 ir 15 straipsniuose. Nors PINO diplomatinėje konferencijoje buvo pripažinta būtinybė gerinti audiovizualinių atlikimų atlikėjų padėtį priimant tarptautinį instrumentą⁴⁴, o derybos dėl audiovizualinių atlikėjų apsaugos prasidėjo, tačiau iki šiol nebuvo sėkmingos⁴⁵. Čia reikėtų pažymėti, kad kliūtimi priimti minimą tarptautinę sutartį tapo ne pati būtinybė suteikti audiovizualiniams atlikėjams teisinę apsaugą – sutarimas dėl šio klausimo iš esmės buvo pasiektas, bet teisių perleidimo taisyklė⁴⁶. Kartu reikia pabrėžti, kad nors tarptautinės sutartys nenumato audiovizualinėse laikmenose įrašytų atlikimų atlikėjų apsaugos, tačiau jos ir nedraudžia, t. y. valstybės savo nacionaliniuose įstatymuose yra laisvos suteikti apsaugą ir šiems atlikėjams. ES teisė išties eina toliau nei tarptautinės sutartys ir numato atlikėjams išimtinės teises, nepriklausomai nuo laikmenos pobūdžio⁴⁷. Tačiau būtina pabrėžti, kad ES teisė taip pat išlaiko fonogramose ir audiovizualinėse laikmenose įrašytų atlikimų perskyrą, konkrečiai Nuomos ir panaudos direktyvos 8 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad atlyginimas už transliavimą ir viešą paskelbimą yra suteikiamas tik už fonogramų, bet ne už audiovizualinių įrašų naudojimą. Kartu reikia pasakyti, kad minėtas Nuomos ir panaudos direktyvos 8 straipsnis nustato tik minimalų reguliavimą, kurį valstybės narės gali išplėsti⁴⁸.

Kalbant apie kitas šios grupės atlikėjams nustatytas teises, audiovizualiniuose įrašuose įrašytų atlikimų atlikėjai turi teisę gauti atlyginimą už audiovizualinių laikmenų atgaminimą asmeniniais tikslais (ATGTĮ 20 str. 4 d., 58 str. 2 d.).

Taigi, nepaisant gana gausaus ATGTĮ numatyto teisių sąrašo, realiai audiovizualinėse laikmenose įrašytų atlikimų atlikėjai Lietuvoje turi vienintelę teisę – gauti atlyginimą už laikmenų atgaminimą asmeniniais tikslais. Kaip minėta, šios teisės teisinis reglamentavimas Lietuvoje lemia tai, kad atlikėjams surenkamas atlyginimas neatitinka realių atgaminimo asmeniniais tikslais mastų ir deramai nekompensuoja audiovizualinių atlikimų atlikėjų praradimų. Studijos autoriai mano, kad Lietuvoje galiojantis reguliavimas turėtų būti keičiamas, sulyginant atlikėjų, kurių atlikimai įrašyti į fonogramas ir audiovizualinius įrašus, teises. Tokį keitimą galima grįsti tokiais argumentais: pirma, nėra doktriniškai ar teisiškai pagrįstų argumentų dėl audiovizualinių ir fonogramose įrašytų atlikimų skirtingo reguliavimo, o šiuo metu ATGTĮ esantys skirtumai paaiškinami tik pažodiniu tarptautinių ir ES teisės aktų įgyvendinimu Lietuvos teisėje, neatkreipiant dėmesio į tai, kad nacionalinėje teisėje galima buvo numatyti palankesnę reglamentavimą audiovizualinėse laikmenose įrašytų atlikimų atlikėjams; antra, aptariamų atlikėjų grupių teisių suvienodinimą pagrindžia ir lyginamasis argumentas, nes nemažai Europos valstybių, tarp jų Ispanija ir Prancūzija (žr. pirmąją straipsnio dalį), suteikia audiovizualiniams atlikėjams didesnę apsaugą⁴⁹; trečia, praktinis argumentas: kaip buvo parodyta,

44 Žr. 1996 m. gruodžio 20 d. priimtą Rezoliuciją dėl audiovizualinių atlikimų (CRNR/DC/99).

45 Plačiau apie Lewinski, S., *supra* note 41, p. 497–510.

46 Morgan, O. The Problem of the International Protection of Audiovisual Performances. *IIC*. 2002, Heft 07: 820.

47 Nuomos ir panaudos direktyvos 7 str. 1 d., 9 str. 1 d.; Informacinės visuomenės direktyvos 3 str. 2 d.

48 Nuomos ir panaudos direktyvos (kodifikuotos redakcijos) 16 konstatuojamojoje dalyje numatyta, kad valstybės narės turėtų galėti užtikrinti ir didesnę gretutinių autorių teisėms teisių turėtojų apsaugą nei reikalaujama šios direktyvos nuostatoje, susijusiose su teise transliuoti ir teise viešai paskelbti.

49 Performers Rights in European Legislation: Situation and Elements for Improvement. AEPO-ARTIS Study, December 2009 [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-05-16]. <http://www.aepo-artis.org/pages/149_1.html>.

iš tikrųjų audiovizualinių atlikėjų apsauga faktiškai neveikia. Kad audiovizualiniams atlikėjams išmokamas atlyginimas tik už atgaminimą asmeniniais tikslais, patvirtina ir Lietuvos gretutinių teisių asociacijos (AGATA) duomenys⁵⁰.

Su nagrinėjamomis problemomis neišvengiamai susijęs klausimas, koks tinkamiausias fonogramose ir audiovizualinėse laikmenose įrašytų atlikimų atlikėjų teisių suvienodinimo modelis? Vienas kelias yra siekti, atrodytų, geriausios atlikėjų apsaugai nuostatos – suteikti visiems atlikėjams išimtinę teisę transliuoti ir viešai skelbti įrašą, nesvarbu fonogramą ar audiovizualinį įrašą. Antrasis kelias yra papildyti ATGTĮ 55 straipsnį, nustatant, kad teisę į atlyginimą turi ne tik fonogramų, bet ir audiovizualiniuose įrašuose įrašytų atlikimų atlikėjai. Toks siūlymas jau anksčiau buvo pareikštas Lietuvos teisės mokslininkų⁵¹. Vertėtų detaliau aptarti kiekvieno iš šių sprendimų perspektyvas, privalumus ir trūkumus.

Lietuvos Respublikos Seimui yra pateikti pasiūlymai dėl ATGTĮ pakeitimų ir papildymų⁵², kurių pagrindinis tikslas pagerinti audiovizualinių kūrinių autorių ir atlikėjų padėtį, sudaryti jiems sąlygas gauti atlyginimą ne tik už audiovizualinių kūrinių sukūrimą, bet ir už jų tolesnį panaudojimą įvairiais būdais ir priemonėmis (viešai rodant kino teatruose, transliuojant per televiziją, retransliuojant, padarant viešai prieinamus kompiuterių tinklais ir t. t.). Įstatymo projekte siūlomi atlikėjų teisių reglamentavimo ir įgyvendinimo pakeitimai ir papildymai grindžiami siekiu patobulinti galiojančias teisės normas audiovizualinių kūrinių gamybos ir naudojimo srityje, kad atlikėjams, kurių teisės pagal teisių perdavimo prezumpciją pereina filmo prodiuseriui, būtų sudarytos sąlygos gauti atlyginimą už tolesnį filmo panaudojimą. Siūlomos Įstatymo projekto nuostatos apima kelis ATGTĮ 53 straipsnio, reglamentuojančio atlikėjų turtines teises, pakeitimus. Pirma, atlikėjo išimtinių turtinių teisių sąrašą Įstatymo projekte siūloma papildyti, numatant teisę transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti *atlikimo įrašą*. Lietuvos mokslininkai nagrinėdami atlikėjų teisių padėtį Lietuvoje atkreipė dėmesį, kad filmo pirmojo įrašo gamintojui ATGTĮ suteikia išimtinę teisę transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti audiovizualinio kūrinio (filmo) įrašą (ATGTĮ 57 str. 1 d. 2 p.), todėl nesuprantama, kodėl tokia teisė nenumatyta pačiam atlikėjui⁵³. Antra, Įstatymo projekte siūlomos nuostatos sudarytų sąlygas atlikėjui gauti dvejopo pobūdžio atlyginimą: 1) atlyginimą pagal audiovizualinio kūrinio sukūrimo (pastatymo) sutartį ar kitą sutartį dėl audiovizualinio atlikimo įrašo, nustatomą šalių susitarimu. Tai būtų atlyginimas, kurį atlikėjui mokėtų filmo prodiuseris už atlikėjo kūrybines paslaugas, teikiamas filmo kūrybos procese, ir už atlikėjo teisių perdavimą, kuris užtikrintų prodiuserio verslo interesus, susijusius su filmo sklaida; 2) atlyginimą už kiekvieną audiovizualinio atlikimo įrašo naudojimo būdą, susijusį su atlikėjų turtinėmis teisėmis, kurį atlikėjui mokėtų nau-

50 Žr. AGATA metines veiklos ataskaitas [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-05-16]. <<http://www.agata.lt/apie-aga-ta/veiklos-ataskaitos/>>.

51 Mizaras, V. *Autorių teisė*. II tomas. Vilnius: Justitia, 2009, p. 72, 78.

52 Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 11 ir 53 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-2407(2) [interaktyvusis]. [žiūrėta 2011-05-16]. <www.lrs.lt>. Toliau tekste – Įstatymo projektas.

53 Mizaras, V., *supra* note 51, p. 78.

dotojai per atlikėjų teisių kolektyvinio administravimo asociacijas. Tokį neatšaukiamą atlyginimą siūloma skaičiuoti procentais nuo naudotojo pajamų ar kitu sutartu būdu. Trečia, siekiant užtikrinti, kad atlikėjų teisė į atlyginimą būtų realiai įgyvendinta ir ne liktų tik formalia nuostata, Įstatymo projekte siūloma įtvirtinti privalomąjį kolektyvinį teisių įgyvendinimą su galimybe jo atsisakyti atlikėjui raštu pateikus prašymą kolektyvinio teisių administravimo asociacijai (išskyrus privalomą retransliavimo teisių kolektyvinį administravimą, kur toks atsisakymas prieštarautų 1993 m. rugsėjo 27 d. Europos Bendrijų Tarybos direktyvai 93/83/EEB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, taikomų palydoviniam transliavimui ir kabeliniam perdavimui, koordinavimo⁵⁴, kurios 9 straipsnis numato privalomą kolektyvinį teisių administravimą). Privalomo kolektyvinio teisių administravimo būtinumą lemia Lietuvos patirtis įgyvendinant audiovizualinių kūrinių nuomos teisę, tačiau rengiant Įstatymo projektą buvo atsižvelgta į tai, kad Lietuvoje kolektyvinis teisių administravimas ne visada sulaukia palankaus visuomenės vertinimo, todėl šio teisių įgyvendinimo būdo privalomas taikymas, nepaliekant atlikėjams pasirinkimo teisės, gali nesulaukti įstatymo leidėjo pritarimo. Privalomas kolektyvinis teisių administravimas ir teisė jį atšaukti numatytas ir Lenkijos autorių teisių įstatyme. Jis sėkmingai taikomas praktikoje.

Galima daryti išvadą, kad Įstatymo projekte siūlomos nuostatos dėl atlyginimo mokėjimo sąlygų ir audiovizualinių atlikimo įrašų naudojimo būdų, už kuriuos atlyginimą atlikėjams turi mokėti naudotojai, pagerintų atlikėjų finansinę padėtį, nepablogindamos prodiuserių verslo sąlygų. Tačiau vis dėlto pateiktas projektas kelia tam tikrų abejonių, pirmiausia dėl pasirinkto sudėtingo reglamentavimo modelio, taip pat dėl galimų neigiamų padarinių ekonominei ir socialinei aplinkai. Nagrinėjant projekto tikslus ir uždavinius, nurodytus Įstatymo projekto aiškinamajame rašte⁵⁵, matyti, kad vienas iš pagrindinių projekto tikslų yra sudaryti sąlygas audiovizualinių kūrinių autoriams ir atlikėjams gauti atlyginimą ne tik už audiovizualinio kūrinio sukūrimą, bet ir už jo tolesnį panaudojimą įvairiais būdais ir priemonėmis (rodant kino teatruose, transliuojant per televiziją, retransliuojant, viešai skelbiant internete ir t. t.). Šiam tikslui pasiekti Įstatymo projekte ATGTĮ 53 straipsnio 1 dalį, reglamentuojančią atlikėjų išimtinės turtines teises, siūloma papildyti nauju punktu, kuriuo atlikėjams būtų suteikta išimtinė teisė transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti atlikimo įrašą, išskyrus komerciniais tikslais išleistas fonogramas. Išimtis, susijusi su fonogramų viešu paskelbimu, šioje Įstatymo projekto nuostatoje numatyta atsižvelgiant į tai, kad už atlikimo garso įrašų (fonogramų) antrinį panaudojimą atlikėjai jau turi teisę į atlyginimą, numatytą AGTĮ 55 straipsnyje. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projekte, kaip ir dabar galiojančioje ATGTĮ 53 straipsnio 4 dalyje, numatyta atlikėjo teisių perdavimo audiovizualinio kūrinio gamintojui (prodiuseriui) prezumpcija, Įstatymo projekte numatytas reglamentavimas šią išimtinę teisę

54 1993 m. rugsėjo 27 d. Europos Bendrijų Tarybos direktyvai 93/83/EEB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, taikomų palydoviniam transliavimui ir kabeliniam perdavimui, koordinavimo. OL L 248, 1993, p. 15–21.

55 Lietuvos Respublikos Seime įregistruoto Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 11 ir 53 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto Nr. XIP-2407(2) aiškinamasis raštas [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-05-16]. <www.lrs.lt>.

pakeičia į teisę gauti neatšaukiamą atlyginimą. Todėl vertėtų apsvarstyti, ar šiuo atveju nebūtų paprasčiau ir aiškiau taikyti tokį patį reglamentavimo modelį, koks taikomas atlikimo garso įrašams (fonogramoms), ir papildyti ATGTĮ 55 straipsnį naujomis nuostatomis, kurios reglamentuotų atlikėjų teisę į atlyginimą už audiovizualinių atlikimo įrašų (filmų) antrinį panaudojimą transliuojant, retransliuojant ir kitaip juos viešai skelbiant.

Taip pat vertėtų atkreipti dėmesį į galimas neigiamas ekonomines ir socialines pateikto Įstatymo projekto pasekmes tiek patiems atlikėjams, tiek plačiajai visuomenei. Įstatymo projekto nuostatos numato atlikėjui galimybę gauti dvejopo pobūdžio atlyginimą, t. y. atlyginimą pagal audiovizualinio kūrinio sukūrimo (pastatymo) sutartį ar kitą sutartį dėl audiovizualinio atlikimo įrašo ir atlyginimą, kurį atlikėjui mokėtų naudotojai per atlikėjų teisių kolektyvinio administravimo asociacijas už kiekvieną audiovizualinio atlikimo įrašo naudojimo būdą, susijusį su atlikėjų turtinėmis teisėmis. Įvertinus Lietuvos patirtį intelektualinės nuosavybės teisių įgyvendinimo srityje, galima daryti išvadą, kad toks reglamentavimas neapsaugotų atlikėjo nuo galimo audiovizualinių įrašų gamintojų piktnaudžiavimo derantis dėl audiovizualinio įrašo sutarties sąlygų. Atvirkščiai, Įstatymo projektu numatyta galimybė atlikėjui gauti atlyginimą per kolektyvinio administravimo asociacijas gali paskatinti prodiuserius mažinti pagal sutartį mokamą atlyginimą už audiovizualinius atlikimo įrašus, ir tai turėtų neigiamų ekonominių pasekmių atlikėjams⁵⁶.

Neigiamas pasekmes plačiajai visuomenei gali turėti Įstatymo projekto nuostata, kurioje numatyta rinkti atlikėjams atlyginimą, skaičiuojamą procentais nuo naudotojo pajamų ar kitu sutartu būdu per kolektyvinio administravimo asociacijas už filmų viešą atlikimą kino teatruose. Galima daryti prielaidą, kad įgyvendinus šią įstatymo nuostatą pabrangtų kino teatrų bilietai, nes, be išlaidų, reikalingų filmo viešo atlikimo teisėms (licencijoms) įsigyti, kino teatrams atsirastų papildomos finansinės sąnaudos, susijusios su atlyginimo mokėjimu atlikėjams. Akivaizdu, kad saugant verslo interesus ši finansinė našta būtų perkeliama ant vartotojų pečių. Šios nuostatos įgyvendinimas galimai turėtų neigiamų pasekmių ir nacionalinio kino sklaidai. Atsiradus papildomai finansinei naštai, kino teatrai, ir dabar didžiausią dėmesį skiriantys komerciniam kinui, dar labiau vengtų įtraukti į savo repertuarą nacionalinius filmus. Tai ne tik stabdytų nacionalinio kino sklaidą, bet ir turėtų tiesioginių neigiamų pasekmių atlikėjų gaunamoms pajamoms. Be to, reikia atkreipti dėmesį į dar vieną svarbų argumentą, susijusį su kino industrija. Atsižvelgiant į kino gamybos specifiką, atlikėjo vaidmuo ir kūrybinis indėlis audiovizualiniame kūrinyje (filme) yra išreikiamas audiovizualinio įrašo forma, iš kurio daromos filmo kopijos, skirtos viešai atlikti⁵⁷ kino teatruose. Todėl galima daryti išvadą, kad atlyginimas, kurį atlikėjas gauna pagal filmo sukūrimo (pastatymo) sutartį, apima filmo kūrybiniame procese teikiamas atlikėjo paslaugas ir filmo, kuriame užfiksuotas atlikėjo vaidmuo, pagrindinę paskirtį – viešą atlikimą kino teatruose. Todėl siekiant išvengti neigiamų ekonominių pasekmių šioje srityje derėtų siūlyti numatyti atlikėjams atlyginimą tik už antrinį filmų panaudojimą.

56 Nagrinėta Ispanijos reglamentavimo ir praktinio įgyvendinimo patirtis Lietuvoje gali būti sunkiai įgyvendinama, nes atlikėjų derybinės pozicijos neparemtos kolektyvine sutartimi.

57 Lietuvos Respublikos kino įstatyme vartojama ne viešo atlikimo, bet viešo rodymo sąvoka.

Apibendrinant pateiktus argumentus, galima daryti išvadą, kad audiovizualinėje srityje vertėtų taikyti tą patį reglamentavimo modelį, koks taikomas atlikimo garso įrašams (fonogramoms), papildant ATGTĮ 55 straipsnį naujomis nuostatomis dėl atlikėjų teisės į atlyginimą už audiovizualinių atlikimo įrašų antrinį panaudojimą transliuojant, retransliuojant ir kitaip juos viešai skelbiant. Kartu reikėtų siūlyti pakeisti ir ATGTĮ 57 straipsnio 1 dalies 2 punkte numatytą audiovizualinio kūrinio (filmo) pirmojo įrašo gamintojo išimtinę teisę transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti filmo pirmąjį įrašą į teisę gauti atitinkamą atlyginimą. Toks reglamentavimas suteiktų teisinį aiškumą audiovizualinių įrašų naudotojams ir užtikrintų proporcingumo principą audiovizualinių įrašų gamintojų ir atlikėjų teisių reglamentavimo srityje.

Išvados ir pasiūlymai

1. Atliktos analizės pagrindu galima teigti, jog Lietuvoje galiojantis atlikėjų turtinių teisių teisinis reglamentavimas numato gerokai siauresnę atlikėjų interesų teisinę apsaugą nei aptartų Europos valstybių įstatymai. Pagrindinės sritys, kuriose atlikėjų teisinė padėtis turėtų būti gerinama: neatšaukiamos teisės gauti atlyginimą už perduotas teises audiovizualinio kūrinio gamintojui išplėtimas, komerciniais tikslais išleistos fonogramos apibrėžimas, kuris patikslintų fonogramų naudojimą skaitmeninėje terpėje; būtinybė kompensacinio atlyginimo už atlikimo įrašų atgaminimą asmeniniais tikslais teisinį reglamentavimą suderinti su technologijų pažanga; audiovizualinių atlikėjų teisinės padėties suvienodinimas su kitų atlikėjų teisine padėtimi.

2. Kadangi ATGTĮ 53 straipsnio 4 dalyje nustatyta atlikėjo teisių perdavimo audiovizualinio kūrinio gamintojui prezumpcija apima ne tik nuomos, bet ir kitas atlikėjo išimtinės turtines teises, ATGTĮ 53 straipsnio 4 dalis turėtų būti tikslinama, numatant, kad atlikėjai turi neatšaukiamą teisę gauti tam tikrą atlyginimą už kiekvieną audiovizualinio kūrinio gamintojui perduotą išimtinę turtinę teisę.

3. ATGTĮ turėtų būti suformuluota savarankiška komerciniais tikslais išleistos fonogramos sąvoka, kuri apimtų ne tik tradicines komerciniais tikslais išleistas fonogramas ir jų kopijas, bet ir bet kokias individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku visuomenės nariams viešai prieinamas fonogramas. Toks teisinis reglamentavimas leistų užtikrinti atlyginimo už fonogramų transliavimą, retransliavimą ir kitokį viešą paskelbimą surinkimą ir paskirstymą visiems atlikėjams, kurių atlikimo įrašai yra naudojami minėtais būdais.

4. Atsižvelgiant į tai, kad 2010 m. balandžio 30 d. ATGTĮ 20 straipsnio pakeitimo projektas sudarytų galimybes gerokai padidinti kompensacinio atlyginimo už atlikimo įrašų atgaminimą asmeniniais tikslais sumas atlikėjams, siūloma kompensacinio atlyginimo skaičiavimo ir surinkimo sistema leistų realiai užtikrinti atlikėjų pajamas už masiškai išplitusį ir vis populiarėjantį skaitmeninį garso ir audiovizualinių įrašų atgaminimą. Siūlomas projektas išspręstų šiuo metu egzistuojantį neatitikimą tarp galiojančio teisinio reglamentavimo ir realiai asmeniniam atgaminimui naudojamų šiuolaikinių

technologijų. Todėl tyrimo autoriai atkreipia dėmesį į neatidėliotiną būtinybę priimti siūlomas ATGTĮ pataisas.

5. Siekiant suvienodinti audiovizualinių atlikėjų teisinę padėtį su kitų atlikėjų teisine padėtimi siūlytina svarstyti dvi ATGTĮ pakeitimo alternatyvas: pirma, atlikėjo išimtinių turtinių teisių sąrašą papildyti išimtaine teise transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti *atlikimo įrašą* bei numatyti neatšaukiamą teisę į atlyginimą už kiekvieną atlikimo įrašo panaudojimo būdą, kai atlikėjo išimtinės teisės perduodamos audiovizualinio įrašo gamintojui; antra, neplėsti atlikėjų išimtinių turtinių teisių sąrašo, bet papildyti ATGTĮ 55 straipsnį numatant audiovizualinių atlikėjų teisę į atlyginimą už atlikimo transliavimą, retransliavimą ir kitokį viešą paskelbimą. Nors pirmoji alternatyva apimtu ne tik audiovizualinių atlikėjų teisių išplėtimą, jos praktinis įgyvendinimas būtų sudėtingesnis. Tuo tarpu, nors antrosios alternatyvos taikymo sritis daug siauresnė, ji teisinio reglamentavimo ir įgyvendinimo požiūriu paprastesnė, todėl tyrimo autorių siūloma kaip priimtinesnė alternatyva.

Literatūra

- 1992 m. Prancūzijos intelektinės nuosavybės kodeksas [interaktyvusis]. [žiūrėta 2011-05-16]. <www.legifrance.fr>.
- 1993 m. rugsėjo 27 d. Europos Bendrijų Tarybos direktyva 93/83/EEB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, taikomų palydoviniam transliavimui ir kabeliniam perdavimui, koordinavimo. *OL L* 248, 1993.
- 1996 m. gruodžio 20 d. Rezoliucija dėl audiovizualinių atlikimų (CRNR/DC/99).
- 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo. *OL L* 167, 2001.
- 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento Tarybos direktyva 2006/115/EB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje (kodifikuota redakcija). *OL L* 376, 2006.
- 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento Tarybos direktyva 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų (kodifikuota redakcija). *OL L* 372, 2006.
- 2010 m. spalio 21 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje *Padawan SL v. Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE)* Nr. C-467/08.
- 2011 m. konsoliduotas Prancūzijos darbo kodeksas [interaktyvusis]. [žiūrėta 2011-05-16]. <www.legifrance.fr>.
- AGATA metinės veiklos ataskaitos [interaktyvusis]. [žiūrėta 2011-05-16]. <<http://www.agata.lt/apie-agata/veiklos-ataskaitos/>>.
- Amended proposal for a Council Directive on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property. COM(92) 159 final – SYN 319
- Birštonas, R., *et al.* *Intelektinės nuosavybės teisė*. Vilnius: Registrų centras, 2010.
- Birštonas, R.; Matulevičienė, N. J.; Usonienė, J. *Atlikėjo samprata intelektinės nuosavybės ir mokesčių bei valstybinio socialinio draudimo įstatymuose. Socialinių mokslų studijos*. 2011, 3(1): 231–248.
- European Copyright Law. A Commentary*. Walter, M.; von Lewinski, S. (eds.). Oxford: Oxford University Press, 2010.
- Europos Bendrijų Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos,

- kuria iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/116/EB dėl autorių ir tam tikrų gretutinių teisių apsaugos terminų. KOM(2008) 464 galutinis.
- Ispanijos intelektinės nuosavybės įstatymas, patvirtintas 1996 m. balandžio 12 d. Karaliaus įstatymų leidybos dekretu Nr. 1 (2006 m. liepos 7 d. įstatymo Nr. 23 redakcija), 2006 m. liepos 3 d. Oficialus leidinys, Serija A, Nr. 44-20.
- Lewinski, S. *International copyright law and policy*. Oxford, New York (N.Y.): Oxford University Press, 2008.
- Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 13, 15, 41, 142, 172(19), 172(21), 173(5), 214, 214(10), 214(19), 221, 224, 232, 232(1), 233, 246(1), 246(6), 259(1), 262, 281, 288, 320 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Kodekso papildymo 41(12), 43(11), 43(12), 142(11), 187(13) straipsniais ir 214(12), 214(13) straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 89-3805.
- Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 50-1598.
- Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 28-1125.
- Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 11 ir 53 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektas Nr. XIP-2407(2) [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-05-16]. <www.lrs.lt>.
- Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 2, 16, 19, 20, 201, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 33, 58, 75 straipsnių, įstatymo priedo pakeitimo ir papildymo nauju 201 straipsniu, 1 ir 2 priedais įstatymo projektas Nr. XIP-1991 [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-05-16]. <www.lrs.lt>.
- Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 170, 191, 192 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Kodekso papildymo 170(1) straipsniu įstatymas. *Valstybės žinios*. 2009, Nr. 87-3663.
- Lietuvos Respublikos bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT 1947), baigtinio dokumento, išreiškiančio daugiašalių derybų dėl prekybos Urugvajaus raundo rezultatus, sutarties dėl civilinės aviacijos orlaivių prekybos, Lietuvos prisijungimo prie Marakešo sutarties, įsteigiančios Pasaulio prekybos organizaciją, protokolo, Lietuvos Respublikos ir Jungtinių Meksikos Valstijų supratimo memorandumo dėl geografinių nuorodų apsaugos ir darbo grupės dėl Lietuvos stojimo į Pasaulio prekybos organizaciją ataskaitos ratifikavimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 46-1619.
- Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 1964, Nr. 19-138; 1994, Nr. 44-805.
- Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos atlikimų ir fonogramų sutarties ratifikavimo. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 95-2967.
- Lietuvos Respublikos Seime įregistruoto Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 11 ir 53 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto Nr. XIP-2407(2) aiškinamasis raštas [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-05-16]. <www.lrs.lt>.
- Lietuvos Respublikos tarptautinės Romos konvencijos dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos ratifikavimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 11-236.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl atlyginimo už audiovizualinių kūrinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais paskirstymo ir mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 84-3847; nauja redakcija: *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 102-4156.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1018 „Dėl autorių ir atlikėjų asmeninių neturtinių teisių apsaugos tvarkos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 80-3655.
- Mizaras, V. *Autorių teisė*. II tomas. Vilnius: Justitia, 2009.

- Morgan, O. *International Protection of Performers' Rights*. Oxford; Portland (Or.): Hart Publishing, 2002.
- Morgan, O. The Problem of the International Protection of Audiovisual Performances. *IIC*. 2002, Heft 07.
- Performers Rights in European Legislation: Situation and Elements for Improvement. AEPO-ARTIS Study, December 2009 [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-05-16]. <http://www.aepo-artis.org/pages/149_1.html>.
- Pollaud-Dulian, F. *Le droit d'auteur*. Paris: Economica, 2005.
- Romos konvencijos ir Fonogramų konvencijos komentarai*. Vilnius, 2002.

PROBLEMS OF LEGAL REGULATION OF PERFORMERS' ECONOMIC RIGHTS IN LITHUANIA

Ramūnas Birštonas, Nijolė Janina Matulevičienė, Jūratė Usonienė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *This article aims to analyze the legal regulation of performers' rights in Lithuania. Analysis is divided in two parts: the first part analyses performers' economic rights by comparing them to the authors' economic rights and the legal regulation of performers' rights in foreign countries; the second part of article focuses on the different content of performers' economic rights due to the mean of fixation of performance (unfixed performance, performance fixed to the phonogram, audiovisual fixation of performance).*

Analysis of the Lithuanian legal regulation on performers' economic right has shown that although Copyright Law of Lithuania in general complies with international and EU acts governing performers' rights, four main fields of legal regulation need to be revised. Firstly, Copyright Law should provide that when concluding an agreement concerning an audiovisual fixation of his performance with a producer of audiovisual work the performer transfers his exclusive rights to the producer, the performer shall retain an unwaivable right to receive an equitable remuneration for every transferred exclusive right. Secondly, the legal definition of phonogram published for the commercial purposes should be provided in the Law on Copyright of Lithuania. This definition should include not only phonograms in the traditional meaning, but also each phonogram made available for the public in such way that the members of public may access it from a place and at a time individually chosen by them. Thirdly, the system of the compensation for the reproduction of works for the personal use have to be revised in such way that the compensation would ensure the rights owners, including performers', right to the equitable compensation. The compensation should cover all the modern audio and audiovisual recording media, such as hard disks, USB files etc. The last field for the revision of Law on Copyright is the legal situation of audiovisual performers. As current legal regulation provides very narrow protection for these performers, it has to be revised and audiovisual performers right to the remuneration for broadcasting and communication to the public has to be provided.

Keywords: *performers' rights, performers' exclusive rights, performers' right to the remuneration, related rights, author's rights.*

Ramūnas Birštonas, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinės ir komercinės teisės katedros docentas. Mokslinių tyrimų kryptys: intelektinės nuosavybės teisė, daiktinės teisės, civilinė atsakomybė.

Ramūnas Birštonas, Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Department of Civil and Commercial Law, Associate Professor. Research interests: intellectual property law, property law, torts.

Nijolė Janina Matulevičienė, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinės ir komercinės teisės katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptis: autorių teisė.

Nijolė Janina Matulevičienė, Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Department of Civil and Commercial Law, Lecturer. Research interest: copyright.

Jūratė Usonienė, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinės ir komercinės teisės katedros docentė. Mokslinių tyrimų kryptis: intelektinės nuosavybės teisė.

Jūratė Usonienė, Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Department of Civil and Commercial Law, Associate Professor. Research interest: intellectual property law.